

1998; *Din arta și cultura Blajului*, 2000; *Blajul în imagini*, 2002; *Interferențe cultural-artistice europene*, 2003, la care se adaugă peste 70 de lucrări științifice publicate în reviste și volume de specialitate din țară și străinătate.

În partea introductivă cu titlul *Bucurie și melancolie în creația pictorului Iuliu Moga*, autorul efectuează o prezentare succintă a vieții și activității pictorului. Acesta s-a născut la Ocna Mureș (Uioara), la 1 august 1906. Studiile primare și secundare le-a urmat în localitatea natală și la Cluj. În 1928 a absolvit Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, în 1930 susținându-și lucrarea de licență. În 1936 a obținut licența în teologie la Academia de Teologie Greco-Catolică din Blaj. Din 1930 până în 1937 a predat științele naturii, fizică, chimie și mărfuri la Liceul comercial din Blaj. A urmat o perioadă de studii în străinătate (Italia, Franța, la Strasbourg obținând, în 1941, o nouă licență în teologie). În mai 1942 se reîntoarce la Blaj, unde primește diferite însărcinări pe linie bisericească, iar în septembrie 1945 este numit preot în Iași. După 1948, în condițiile noului regim politic ce a pus stăpânire pe țară, se retrage în atelierul său unde a lucrat neobosit până la încetarea din viață (4 iulie 1976).

În efortul său creator, Iuliu Moga a abordat desenul, acuarela, tempera, pastelul, dar a manifestat o irezistibilă atracție pentru ulei, tehnică la care recurge aproape în exclusivitate în ultima parte a vieții. Temele predilecte ale pictorului au fost peisajele, florile, portretele. Zona Mureșului și Târnavelor i-a oferit nenumărate surse de inspirație, surprinzând-o într-o multitudine de ipostaze. A realizat mii de tablouri, chiar dacă în 1970 se îmbolnăvește grav (îi paralizează partea dreaptă a corpului) își revine și, asemenea lui Ștefan Luchian, a continuat să picteze. Dintre lucrările sale – multe, după cum arată autorul, înstrăinate – remarcăm doar câteva: *Isus Hristos*, portretul *Episcopului Inochentie Micu* (foarte reprodus în cărți și reviste, fără a se consemna numele autorului), portretul geografului și istoricului *Ștefan Manciu*, numeroase peisaje (*Peisaj de primăvară*, *Toamna în pădure*, *Livadă înflorită*, *Pomi înfloriți*, *Lanuri de grâu în pârgă* ș. a.). Demne de menționat sunt și cele două lucrări (schițe în ulei) consacrate Marii Adunări Naționale de pe Câmpul Libertății de la Blaj, din 3/15 mai 1848, unice în felul lor, păstrate la Muzeul „Augustin Bunea” din orașul de la confluența Târnavelor.

Autorul, familiarizat cu opera pictorului Iuliu Moga (de-a lungul timpului a publicat mai multe materiale, precum: *Pictorul blăjean Iuliu Moga (1906-1976)*, în *Revista muzeelor și monumentelor (Muze)*, 6/1987, p. 44-51); *Les peintres de Blaj (Transylvanie) et l'Italie*, în *Folium*, Roma, III (VII), 1-2, 2001, p. 32-46 etc.), a reușit să adune, în lucrarea de față, cele mai reprezentative lucrări ale acestuia ce au fost reproduse într-o ținută grafică de excepție. Structura lucrării a fost consolidată prin așezarea bibliografiei închinată pictorului și a rezumatului în limba franceză.

Încheiem prin afirmația că profesorul Corneli Tatai-Baltă, prin această carte, a reușit să readucă în atenție, prin reevaluare, opera pictorului blăjean așezându-o în locul binemeritat. Pe de altă parte, după cum mărturisește, și-a îndeplinit o datorie de onoare față de Iuliu Moga care în ultimul an de viață i-a spus „când eu voi fi în cimitir tu vei vorbi despre mine” (p. 26).

ZEVEDEI-IOAN DRĂGHIȚĂ

Alexandru Zub, *Istorie și finalitate. În căutarea identității*, Iași, Polirom, 2004, 263 p.

Istoria, știința a trecutului, este în mod paradoxal una dintre disciplinele cele mai sensibile la provocările prezentului. După experiența dramatică și contradictorie, a secolului 20, în care istoria a fost „folosită”, „instrumentalizată”, invocată spre a susține și legitima, de la cauzele cele mai nobile la cele mai murdare, disciplina invocată și profesioniștii săi sunt într-o continuă căutare de sens și veridicitate. Chiar cercetările profesionale, de bună credință, excelau în istoriografia românească a ultimelor decenii într-un tehnicism care nu le putea asigura o prea mare priză la public. Începând însă cu anii '90, lucrurile s-au schimbat treptat, preocuparea de a intra în dialog cu metodologiile occidentale, cu semiotica, sociologia, antropologia, pedagogia, hermeneutica și studiul imaginarului și-au făcut treptat loc¹. În această direcție a redimensionării evoluției sociale a intelectualității se

¹ Vezi în acest sens și Toader Nicoară, *Clio în orizontul mileniului trei. Explorări în istoriografia contemporană*, Cluj-Napoca, Editura Accent, p. 36-46.

înscrisă erudita lucrare a academicianului Alexandru Zub, *Istorie și finalitate. În căutarea identității*, Iași, Polirom, 2004. Volumul, așa cum Profesorul Alexandru Zub și-a răsfățat mereu cititorii și în lucrările anterioare², se recomandă singur datorită unui conținut dens și bogat în documente, informații, claritate și reconstituire istorică asupra tendințelor istoriografiei contemporane. De aceea nu vom insista asupra acestui aspect ci vrem să spunem câteva cuvinte despre una din *semnificațiile* acestei cărți pentru breasla istoricilor. Suntem în fața unei conduite istoriografice și devoțiuni profesionale care a reușit să ocolească tendințele directe ale istoriografiei oficiale: tehnicismul sau exacerbarea istoriei naționale și s-a menținut fidel în spațiul realei reconstituiri din sfera istoriei culturale și istoriografiei.

„Se discută și se rediscută constant, obsedant chiar, posibilitatea reală a cunoașterii, statutul de „știință” al disciplinei istorice; se proclamă odată cu un nou relativism, cu critica ideii de progres și falimentul marxismului ca instrument de cunoaștere, „sfârșitul istoriei” sau chiar renunțarea la serviciile sale. Sunt ridicate mereu întrebări: la ce mai folosește istoria într-o societate atât de bulversată? Care sunt posibilitățile sale reale, obiective, de a oferi un plus de cunoaștere? Este istoria echipată să facă față provocărilor și exigențelor societății contemporane? Are istoria disponibilitatea necesară să se adapteze la noile paradigme ale cunoașterii; are instrumentele cu care să probeze în mod real și indubitabil validitatea și veridicitatea concluziilor și încheierilor sale?”³ Eserurile Profesorului Zub încercau să răspundă acestor întrebări, uneori directe, alteori prin alte întrebări, invitau la meditație, la deschiderea disciplinei spre interdisciplinaritate, spre promovarea unor domenii novatoare, încă din anul 1991, când volumul acum discutat a cunoscut o „difuzare într-un tiraj cvasiconfidențial și nu a stârnit interesul pe care se putea conta în mod normal”, după mărturisirea autorului. Parcurgând filele și expozeul istoricului Zub ne convingem de actualitatea și oportunitatea reeditării cărții de către Editura Polirom în 2004.

Fidel unei profesiuni și crezând cu stăruință în misiunea, de multe ori tragică a istoricului, academicianul Zub repetă sistematic, cu diverse prilejuri că, recuperarea trecutului, a „ceea ce a fost” nu se obține, firește, într-un singur fel, după o rețetă unică, infailibilă⁴. Pluralismul s-a impus și în acest domeniu, iar de la un timp a devenit chiar nota dominantă a istoriografiei. Subiectivitatea cercetătorului e o trăsătură inerentă, admisă de toată lumea, chiar dacă nu produce și entuziasm în sânul breslei. Nota subiectivă a oricărui demers e subînțeleasă acum de oricine. Istoricul și-a dobândit dreptul de a fi personal (Nicolae Iorga spunea odată, ironic, că pretinde a fi *obiectiv* numai cine nu poate fi *subiectiv*), în timp ce instrumentele menite a-i spori gradul de obiectivitate s-au complicat progresiv, făcând „meseria de istoric” tot mai anevoioasă. Versiunile de lectură pot fi numeroase, dar nu infinite și nicidecum egale ca veridicitate. Legitim e numai discursul profesionist, care ține cont de rigorile meseriei și caută răspunsuri fără a pretinde că sunt unicele valabile sau definitive.

Numai cu documente și critică nu se ajunge la *istorie*. Erudiția fără empatie și dispoziție „poetică” (a spus-o adesea Nicolae Iorga) se înfundă în documentarism și factologie. *Sens* și *sensuri* în istorie! Pe acest joc între *unu* și *multiplu*, singular și plural, așeza Alban G. Widgery o reflecție sistematică asupra istoriografiei, de la Confucius la Toynbee, sesizându-i anume dimensiunea hermeneutică: *Interpretations of history* (1961). De atunci, evoluția pluralistă a domeniului a cunoscut nuanțe noi, începând chiar cu *L'Histoire et ses méthodes*, scoasă în același an, cu numeroși colaboratori, de Charles Samaran în seria *Pleiade*. În 1974, Jacques Le Goff și Pierre Nora scoteau o trilogie, sub titlul *Faire de l'histoire*, pentru a defini, cu ajutorul unor confracți de mare clasă, obiectele, metodele, ambițiile cognitive și pedagogice ale noilor istorici. Peste încă un deceniu, Nicolo Tranfaglia și colaboratorii săi dedicau instrumentarului istoriografic un întreg volum din *Il mondo*

² Al. Zub, *Mihail Kogălniceanu*, București, 1971; Idem, *Vasile Pârvan: efigia cărturarului*, Iași 1974; Idem, *Junimea, implicații istoriografice*, Iași, 1976; Idem, *L'historiographie roumaine à l'âge de la synthèse: A.D.Xenopol*, București, 1983; Idem, *Biruit-au gândul (note despre istorismul românesc)*, Iași, 1983; Idem, *De la istoria critică la criticism*, București, 1985; Idem, *Istorie și istorici în România interbelică*, Iași, 1989; Idem, *Istorie și finalitate*, București, 1991; Idem, *În orizontul istoriei*, Iași, 1994; Idem, *La sfârșit de ciclu*, Iași, 1994; Idem, *Discurs istoric în tranziție. În căutarea unei paradigme*, Iași, 1998; Idem, *Orizont închis. Istoriografia română sub dictatură*, Iași, 2000 etc. Despre și cu istoricul Alexandru Zub: Idem, *Istoria ca lectură a lumii*, Iași, 1994; *** *Oglinzi retrovizoare. Istorie, memorie și morală în România* (Alexandru Zub în dialog cu Sorin Antohi), Iași, Editura Polirom, 2002.

³ Toader Nicoară, *op. cit.*, p. 9-10.

⁴ Alexandru Zub, *Discurs istoric românesc: tradiție, inovație, integrare*; conferință susținută în data de 7 martie 2003, în Aula Universității „1 Decembrie 1918” Alba Iulia.

contemporaneo (1983), sinteză la care se vor adăuga mereu altele, în diverse spații culturale, până la cele care pun acum în discuție căutările postmoderne.

Revenind la problema multitudinii de oferte din istoriografie, trebuie spus că legitime sunt numai discursurile izvorâte dintr-o anumită experiență istoriografică, dintr-un permanent exercițiu al metodei, făcut cu rigoare și cu analiza cât mai completă a faptelor. Este marea problemă la care istoricul e chemat să răspundă. Nu e vorba aici de a adopta linia factologiei, a reconstituirii pozitivistice a trecutului și a ne cantona exclusiv într-un efort care ne epuizează. Generații în șir trebuie să fie solidare pentru a se ajunge la o bună sinteză. Trebuie să avem realismul și umilința de a recunoaște că ne situăm pe linia unor eforturi ce convoacă secole și că ele nu se încheie cu noi. Cu cât va fi mai bine instrumentat domeniul, din acest punct de vedere, cu atât mai valabile vor fi rezultatele. Problema este ca noi să putem da garanții de autenticitate, de rigoare în ce facem și astfel să reabilităm istoria, veghind cu atenție la profesionalismul ei. „Le métier d'historien“, în definitiv, reprezintă garantul adevărului, oricât de precar și de provizoriu ar fi acesta în spațiul guvernat de Clio. Pentru a recupera golurile de care vorbea Foucault e nevoie de toată energia noastră spirituală, de fantezie, de o cunoaștere cât mai deplină a faptelor, astfel ca golurile să nu fie umplute la întâmplare, ci cu lucruri verosimile, coerente. Istoricul reține tot ce poate contribui la construirea unui discurs valabil. Nu e o privire entuziastă, ci mai curând una de „sceptic bine temperat“, atent la lumini și umbre, convins că ansamblul îi oferă o șansă de a descoperi coerența, că lucrurile au sens și merită să te străduiești pentru a-l descoperi și a face din el un temei cognitiv pentru alții⁵.

Dincolo de orice considerente, din punct de vedere istoriografic lucrarea istoricului ieșean răspunde tuturor acestor exigențe: de recuperare sistematică a trecutului prin deschidere interdisciplinară, prin relecturarea sistematică și riguroasă a izvoarelor, la adăpostul noilor instrumente oferite de dezvoltările metodologice contemporane ale disciplinei. Este dincolo de orice standarde o demonstrație academică, o lecție sobră și consistentă, a felului în care un istoric a exersat o conduită și și-a asumat o atitudine de-a lungul vremii, construind și maturizând o școală de istorie și istoriografie la Iași, cu pârghiile avute la dispoziție: catedra universitară, exemplul personal, dialogul cu tânăra generație, volumele și revistele coordonate, în cei peste trei decenii de activitate științifică.

LAURA STANCIU

Cum scriem istoria? Apelul la științe și dezvoltările metodologice contemporane. Actele Simpozionului Tinerilor Istorici, ediția a IV-a, Alba Iulia, 28-30 noiembrie 2002, coordonatori: Radu Mârza, Laura Stanciu, Alba Iulia, Editura Aeternitas, 2003, 326 p. + [1f.]

Ediția a IV-a a simpozionului „Tinerilor Istorici” s-a desfășurat între 28-30 noiembrie 2002, în cetatea Unirii, în preambulul aniversării zilei naționale a României. Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia și-au asumat rolul de a patrona manifestarea.

În cuvintele de salut, profesorii Iacob Mârza și Toader Nicoară, în numele instituțiilor pe care le reprezintă, dar și în calitate de trudituri în domeniu, au punctat semnificația momentului și au exprimat opinii pertinente legate de stadiul actual al istoriografiei noastre.

Majoritatea participanților la simpozion și-au înaintat comunicările spre publicare, astfel că Radu Mârza de la universitatea clujeană și Laura Stanciu de la universitatea gazdă, aflați printre promotorii manifestării mai sus-amintite, și-au asumat și sarcina de a coordona apariția volumului. Actele simpozionului au văzut lumina tiparului un an mai târziu la editura albaiuliană Aeternitas.

Contribuțiile participanților la simpozion și-au propus să atingă o tematică generoasă, și în același timp complicată: *Cum scriem istoria? Apelul la științe și dezvoltările metodologice contemporane.*

Conștienți că diversitatea temelor abordate face dificilă gruparea comunicărilor, indiferent de soluția adoptată, coordonatorii volumului au identificat în final 4 titluri de capitole în care se pot înscrie cele 26 de articole ce compun volumul: *Dezbateri istoriografice, Istoria și științele exacte, Abor-*

⁵ *Ibidem.*